

МІКАЛАЙ ВАСІЛЕЎСКІ

Кожнаму ў гэтым жыцці вызначана свая сцяжына. І не заўсёды яна гладкая, простая і хоць з нязначным, але пад'ёмам уверх. Нярэдка на ёй трапляюцца нечаканыя крутыя павароты, глыбокія яміны, непразныя лясы, непраходная багна балот. Аднак заўсёды характар, сіла волі і наймаверная краяздольнасць пераадоляюць усе перашкоды, і, як узнагарода за гэта, перад вачыма раптам адкрываецца роўны квяцісты луг з боскім нектарам палявых кветак. Многа было на жыццёвым шляху выпрабаванняў і ў Мікалая Сымонавіча Васілеўскага, але ён з годнасцю ўсё пераадолеў, пакінуў багатую і каштоўную навукова-педагагічную спадчыну, назаўсёды застаўся ў памяці ўсіх, хто яго ведаў, руплівым працаўніком, сціплым і душэўным чалавекам, надзейным і верным таварышам.

Нарадзіўся Мікалай Васілеўскі 10 снежня 1928 г. у в. Макраны Капыльскага раёна Мінскай вобласці ў беднай сялянскай сям'і. Бацька Сямён Мікалаевіч (памёр у 1960 г.) і маці Антаніна Іванаўна (памёрла ў 1947 г.) увесь свой век пражылі ў роднай вёсцы і займаліся сельскай гаспадаркай, з 1929 г. працавалі ў мясцовым калгасе.

У 1935 г. Мікалай Васілеўскі пайшоў у першы клас Макранскай сямігодкі і да пачатку Вялікай Айчыннай вайны паспеў скончыць толькі шэсць класаў. У час фашысцкай акупацыі роднай зямлі жыў у Макранах і дапамагаў бацькам па гаспадарцы. Пасля вызвалення Беларусі вучобу працягваў у Кунцаўскай сямігодцы, па заканчэнні якой паступіў у Нясвіжскае педагагічнае вучылішча: здольнага і прагнага да ведаў вясковага юнака вабіла прафесія настаўніка. Вучыўся ахвотна і толькі на «выдатна», што дазволіла ў адпаведнасці з тагачаснымі правіламі тра-

піць у лік 5% выпускнікоў, якім дазвалялася без адпрацоўкі двух гадоў у школе працягнуць вучобу ў вышэйшых навучальных установах абранага профілю. Таму ў 1948 г. Мікалай Васілеўскі прыходзіць на філалагічны факультэт Мінскага дзяржаўнага педінстытута імя А. Горкага, які паспяхова скончыў у 1954 г. Пачалася доўгачаканая педагагічная праца. З верасня 1954 г. да жніўня 1956 г. – настаўнік рускай і беларускай мовы і літаратуры Дзюдзеўскай сярэдняй школы Слуцкага раёна, з верасня 1956 г. да верасня 1958 г. – дырэктар Замосцкай сярэдняй школы на Случчыне.

Аднак імкненне да паглыблення сваіх ведаў, да нечага новага, яшчэ нязведанага прывяло Мікалая Васілеўскага ў аспірантуру Мінскага педінстытута, дзе пад кіраўніцтвам аўтарытэтнага беларускага навукоўца прафесара Міхаіла Булахава ён працуе над кандыдацкай дысертацыяй «Дзеясловы першага прадуктыўнага класа ў сучаснай беларускай мове», якую паспяхова абараніў 4 мая 1966 г.

Пасля аспірантуры працаваў загадчыкам аддзела беларускай літаратуры і бібліяграфіі Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. Леніна (1961–1968 гг.), потым выкладчыкам, загадчыкам кафедры агульнага мовазнаўства, старшым навуковым супрацоўнікам Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута замежных моў (1966–1968 гг. – па сумяшчальніцтве, 1968–1978 гг.). З чэрвеня 1978 г. яго жыццёвы і навуковы лёс паяднаны з Мінскім дзяржаўным педінстытутам імя А. Горкага, дзе ён працуе спачатку дацэнтам, з лістапада 1987 г. – прафесарам кафедры агульнага і рускага мовазнаўства, а з 1989 г. – прафесарам кафедры рускай мовы для нацыянальнай школы.

Асноўнае кола навуковых інтарэсаў Мікалая Васілеўскага – даследаванне розных аспектаў паходжання, утварэння, семантыкі і функцыянавання дзеясловаў у сучаснай беларускай літаратурнай мове. Гэтым пытанням ён прысвяціў дзве манаграфіі і больш за паўсотні навуковых артыкулаў у разнастайных выданнях. У кнізе «Прадуктыўныя тыпы дзеясловаў у сучаснай беларускай мове» (1970 г.) ажыццёўлены падрабязны аналіз гэтага граматычна-семантычнага класа слоў, вытворных ад розных ча-

сцін мовы пры дапамозе суфіксаў *-ніча-*, *-а-*, *-к-*.

Манаграфія «Дзеяслоўнае словаўтварэнне: Адыменныя суфіксальныя лексемы» (1985 г.), абароненая ў 1986 г. у якасці доктарскай дысертацыі, прысвечана маладаследаванай у айчынным мовазнаўстве праблеме – параўнальна-тыпалагічнай характарыстыцы суфіксальнага дзеяслоўнага словаўтварэння. У ёй на высокім навукова-метадычным узроўні апісана сістэма семантычна-словаўтваральных тыпаў адыменных беларускіх дзеясловаў у супастаўленні з аналагічнымі тыпамі рускіх і ўкраінскіх слоў, а ў некаторых выпадках, пры неабходнасці, і заходнеславянскімі і паўднёvasлавянскімі дзеясловамі. У кожным дзеяслоўным тыпе вызначаны яго колькасны склад і прадуктыўнасць у сучаснай беларускай літаратурнай мове. Аўтар устанавіў, што «славянскія суфіксы *-ава-*, *-ствава-*, *-і-*, *-е-* прадуктыўныя на марфалагічным узроўні, а фарманты з іншамоўнымі элементамі *-ір-*, *-із-*, *-фік-* – на лексічным. Самым прадуктыўным з’яўляецца тып утварэнняў на *-іць* (*-ыць*): у мове мастацкай літаратуры выяўлена больш чым 400 наватвораў» [1, с. 238]. Акрамя таго, у даследаванні адзначана актыўная роля акцэнтацыі ў адыменным утварэнні дзеясловаў і падкрэслена агульная тэндэнцыя іншамоўных утваральных асноў – быць акцэнтаванымі; вылучаны ў асобную групу так званыя адгукапераймальныя дзеясловы на *-цець* са значэннем ‘утвараць многа разоў гук, названы гукаперайманнем’ (*бразгацець*, *грукацець*, *тэрахцець*, *тупацець* і інш.) і выяўлена, што «дзеяслоўных утварэнняў з аналагічным складам і фанетычным афармленнем змалъ не ведаюць іншыя славянскія мовы» [1, с. 238]. Праца сведчыць пра ґрунтоўную філалагічную падрыхтоўку аўтара і яго шырокі навуковы круггляд.

Прыкметны след пакінуў Мікалай Васілеўскі і на педагагічнай ніве. Не адзін дзясятак настаўнікаў, падрыхтаваных з яго непасрэдным удзелам шчыра і рупліва працягваюць высакародную справу свайго настаўніка – вучаць дзяцей. Яго плённая педагагічная дзейнасць неаднаразова адзначалася рознымі захвочваннямі, у тым ліку і граматамі Міністэрства адукацыі нашай краіны.

Памёр Мікалай Васілеўскі 14 снежня 1989 г. Пражыта непра-

цяглае, але цікавае насычанае жыццё, пройдзены складаны нялёгкі шлях, многа здзейснена добрых, карысных спраў, напісаны дзясяткі навуковых артыкулаў і падрыхтаваны сотні маладых настаўнікаў. Перакананы, зроблена нямала за той непрацяглы прамежак часу, што быў адпушчаны яму лёсам, але ўсё гэта яшчэ доўга-доўга будзе служыць людзям, навукова-педагагічнай справе, любай Бацькаўшчыне. Памяць пра Мікалая Васілеўскага – выдатнага вучонага, шчырага працаўніка, сціплага чалавека, адданага і добразычлівага калегу заўсёды жыве ў сэрцах і душах усіх, хто працаваў з ім, вучыўся ў яго, проста некалі сустракаўся. Бо справа навукоўца і педагога жыве вечно.

Літаратура

1. Васілеўскі, М. С. Дзеяслоўнае словаўтварэнне: адыменныя суфіксальныя лексемны / М. С. Васілеўскі. – Мінск : Навука і тэхніка, 1985. – 248 с.

ІВАН ВОЛКАЎ

Імёны Ефрасінні Полацкай, Сімяона Полацкага, Францыска Скарыны і многіх іншых асветнікаў, што паходзяць з Полаччыны, іх роля ў гісторыі Літвыны вядомыя кожнаму беларусу з маленства. Аднак аснеўны цяжар першапачатковай адукацыі дзяцей ляжыць на плячах настаўнікаў, якія сваёй бязмежнай улюбёнасцю ў професію і шчырай самаадданасцю закладваюць па-сапраўднаму магутны фундамент для далейшага паспяховага фарміравання інтэлектуальнай эліты краіны. І сёння, калі грамадства занепакоена некаторымі цяжкасцямі, што ўзнікаюць у гэтай сферы, варта ўзгадаць аднаго з ураджэнцаў Полаччыны, сціплага вясковага настаўніка, які не толькі выдатнай працай, але і ўсім сваім жыццём даў яскравы прыклад сучаснаму маладому пакаленню педагогаў, якім можа і павінен быць сапраўдны Настаўнік.

Нарадзіўся Іван Іванавіч Волкаў 7 студзеня 1930 г. у в. Пусташы Гаранскага сельсавета Полацкага раёна ў сялянскай сям'і. З малых гадоў прагу да вучобы заклалі бацькі, Іван Максімавіч і Матрона Аляксееўна. Маці часта спявала беларускія народныя